

De
Deventer
karakter
moord

© 2023 Ton Derksen | uitgeverij Noordboek

Omslagontwerp en boekverzorging: Bart van den Tooren

Druk: Wilco, Amersfoort

ISBN 978 94 6471 045 8

NUR 339 | 730

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Uitgeverij Noordboek, Postbus 234, 8400 AE Gorredijk, Nederland – info@noordboek.nl

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk van de Forest Stewardship Council (fsc) mag dragen. Het keurmerk garandeert dat de papierproductie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Noordboek is onderdeel van
20 leafdesdichten en in liet fan wanhoop bv

WWW.NOORDBOEK.NL

T O N D E R K S E N

De
Deventer
karakter
moord

N O O R D B O E K

Inhoud

Inleiding

7

Redenen voor argwaan

9

Het afwezige financieel motief

25

Het DNA-bewijs voor Louwes' onschuld

42

De file bij Harderwijk als alibi

81

Het telefoontje van 20.36 uur vanaf de A28

97

Het pathologisch karakter van de moord

119

Mevrouw Louwes – het bewijs voor een vroege thuiskomst

129

Epiloog

145

Dankwoord

149

Inleiding

Na het succes van de film ‘De Veroordeling’ en de populaire podcast van Annegriet Wietsma, ‘De Deventer mediazaak’, weet iedereen dat Louwes de moordenaar is! Het is niet de klusjesman; dus dan moet het wel Louwes zijn. Bovendien, zat niet zijn DNA op de blouse van mevrouw Wittenberg en bewijst zijn gemanipuleer met de nalatenschap van mevrouw Wittenberg niet dat hij op haar geld uit was? En dan is er zijn telefoontje dat vlak voor de moord een paal in Deventer aanklikte. Wat deed hij daar in Deventer, zo kort voor de moord?

Dat DNA op de blouse, dat geld waar Louwes op uit zou zijn en dat verdachte telefoontje zijn eigenlijk verrassend snel te ontzenuwen. De doorwerking van de film en van de podcast is moeilijker te niet te doen. De vraag is verworden tot: ‘Wie heeft het gedaan? Louwes of de klusjesman?’ Dat is de verkeerde vraag. Waarom zou een van hen tweeën de moord gepleegd hebben? De klusjesman heeft na jaren zijn rehabilitatie gekregen via de film en via de podcast. Het is de hoogste tijd voor Louwes.

Louwes heeft altijd een sluitend alibi gehad: de file op de A28 bij Harderwijk waarin hij kort voor de moord stond. Dat heeft hij zelf nooit zo beseft. Zijn eigen alibi – zijn te vroege thuiskomst – is altijd weggewuifd. Zelfs zijn vrouw heeft het aanvankelijk tegengesproken.

Maar wanneer je alles bij elkaar neemt, is ook zijn eigen alibi waterdicht.

Daarnaast blijken bij nadere analyse het DNA op de blouse, het geld waar Louwes op uit zou zijn en dat verdachte telefoontje niet alleen niet belastend, ze tonen stuk voor stuk dat Louwes niet de moordenaar is.

Ten slotte is er nog een zesde reden waarom Louwes niet de moordenaar kan zijn: de moord vertoont een pathologisch karakter. Louwes is van alles in de schoenen geschoven, maar niemand ziet pathologische trekken bij hem, – afgezien van een enkele OM'er.

Kortom, Louwes kan de moordenaar niet zijn, en wel vanwege een overdaad aan onafhankelijke redenen. Daar gaat dit boek over.

Louwes werd voor de rechtbank in Zwolle vrijgesproken. Dat was 9 maart 2000. Het gerechtshof in Arnhem zag dat negen maanden later anders: de raadsheren veroordeelden Louwes op 22 december 2000 tot 12 jaar voor de moord op mevrouw Wittenberg. Na een succesvolle herzieningsaanvraag kreeg Louwes een herkansing. Op 9 februari 2004 sloot het hof Den Bosch zich aan bij het hof in Arnhem: 12 jaar voor moord.

HOOFDSTUK I

Redenen voor argwaan

Al snel na de moord op mevrouw Wittenberg, op 23 september 1999, krijgt de politie aanwijzingen dat onder die onopvallende accountant Louwes een heel ander persoon schuil gaat. Zeker, mevrouw Wittenberg was zeer content met Louwes. Maar tonen Louwes' zorg en inzet zijn ware aard als toegewijd accountant, of zijn ze een dekmantel voor lucratieve plannen die hij uiteindelijk via een moord op een rijke klant in cash omzette?

Op zaterdag 25 september, twee dagen na de moord, wordt de politie om 11.40 uur door de kapster van mevrouw Wittenberg gebeld. Ze is bezorgd geraakt, omdat mevrouw Wittenberg, die altijd stipt haar afspraken nakwam, die zaterdag niet om 10.30 uur was verschenen. Ze had haar gebeld en geen gehoor gekregen. De burens, door haar benaderd, hadden inmiddels gemeld dat de gordijnen dicht zaten. Het *Tactisch Journaal* rapporteert dat de politie drie minuten later, om 11.43 uur, op onderzoek uitgaat. Daarmee begint een onderzoek dat nog steeds niet is beëindigd.

Op de Zwolseweg 157 in Deventer – het huisadres van mevrouw Wittenberg – slaan twee rechercheurs een keukenruitje in en vinden mevrouw Wittenberg in de huiskamer. De stille getuigen vertellen het verhaal van een pathologische moord. De moordenaar heeft

mevrouw Wittenberg waarschijnlijk eerst met een zwaar voorwerp op het achterhoofd bewusteloos geslagen. Vervolgens heeft hij haar liggend op de grond gewurgd om haar daarna tot onder het portret van haar echtgenoot te slepen. Daar, als voor een altaar, heeft de moordenaar haar nog eens vijf dan wel zeven maal met een mes in de hartstreek gestoken. De geringe hoeveelheid bloed op de plaats delict wijst erop dat mevrouw Wittenberg toen waarschijnlijk al overleden was.

Mevrouw Wittenberg moet kort na het avondeten van 23 september zijn vermoord. Dat verzekeren de stille getuigen in het huis. In de serre ligt de televisiebode open op 23 september. Het bed is onbeslapen, de gordijnen in de slaapkamer zijn open. De ochtendkrant van 24 september ligt onderaan de stapel post bij de brievenbus. De moord is kennelijk in de avond van 23 september gepleegd. De gordijnen in de kamer zijn gesloten. Ten tijde van de moord was het dus al donker. Op een stoel in de serre hangt een schort van mevrouw Wittenberg. Die schort was dus nog niet in de keuken opgeruimd, zoals mevrouw Wittenberg dat na de afwas gewoon was te doen. Soms, als ze laat met eten was, keek ze naar het journaal met de schort nog voor.¹ Op de serretafel staat een volledig gevuld glas jus d'orange, op die tafel staat ook een fles wijn te chamberen. Op 23 september 1999 is mevrouw Wittenberg nog om 20.36 uur gebeld. Dat was haar laatste telefoontje. In het huis zijn geen braaksporen. Mevrouw Wittenberg zal dus hoogstwaarschijnlijk kort na dat laatste telefoontje van 20.36 uur de deur voor haar moordenaar hebben opgedaan. Omdat mevrouw Wittenberg 's avonds nooit voor een vreemde zou opendoen – zo zeggen verschillende kennissen –, moet de moordenaar een bekende zijn geweest.

Er zijn ook externe bronnen voor de 23ste als de dag van de moord. Mevrouw Wittenberg heeft een bestelling bij de bakker op vrijdag 24 september niet opgehaald. Op die 24 september is ze evenmin op de afspraak bij haar schoonheidsspecialiste in Zutphen verschenen. De schoonheidsspecialiste heeft meerdere keren tevergeefs gebeld.

Tegenover al deze aanwijzingen zijn er ook zes mensen die menen het slachtoffer nog na de 23ste te hebben gezien. Twee daarvan zijn overburen en ze zijn zeker van hun zaak. Mochten ze gelijk hebben,

dan is dat goed nieuws voor Louwes: Louwes heeft voor de hele 24ste september een alibi dat ook door de politie wordt erkend.

De rechercheurs ontdekken een braadpan in de kamer van de heer Wittenberg. De moordenaar heeft die van een etage hoger naar beneden gesleept. De ronde, stofvrije vlek op de zolder geeft dat aan en de werkster beaamt de locatie. Het valt de politie op dat in die braadpan juwelen liggen en 3.000 gulden aan papiergeld. Geld speelt de kennelijk geen rol voor de moordenaar.

Het afvoeren van het lijk gaat op z'n janboerenfluitjes. Het vest dat mevrouw Wittenberg op de foto's van de plaats delict aan heeft, is spoorloos verdwenen. Op haar blouse zitten in januari 2004, tijdens het DNA-onderzoek door het NFI, bloedvlekken die daar op de plaats delict nog niet zaten. Die blouse is ook nog eens een tijd zoek geweest. De Zwolse officier van justitie schrijft op 28 oktober 2003 in vertrouwen naar haar collega uit Den Bosch: 'Het is nu onduidelijk of de blouse er nog is. Het is niet onaannemelijk dat een en ander is zoekgeraakt tijdens de verhuizing van de technische recherche van Raalte naar Zwolle.'² Over het vest wordt met geen woord gerept. Uiteindelijk is de blouse in een doos op een opslagruimte boven de garage behorend bij het politiebureau in Deventer gevonden. Niemand weet wat er met die blouse is gebeurd.³

Het politieonderzoek is twee dagen bezig – het is dan maandag 27 september – wanneer een zekere R. Massink een Blokker-keukenmes bij de politie afgeeft. Hij had dat mes op zaterdag 25 september – dus twee dagen na de moord – bij de ingang van de fietsenkelder van zijn flat in de Gibsonstraat, Deventer, gevonden. Op de kabelkrant had hij gelezen dat mevrouw Wittenberg met een mes was vermoord. Hij doet zijn burgerplicht en neemt contact op met de politie.

Die ingang van de fietsenkelder is vanuit de vele omringende flats goed te zien. De flat zelf ligt aan een drukke winkelstraat, op anderhalve kilometer afstand van de Zwolseweg 157. Wandelend vanaf de Zwolseweg naar die fietsenkelder komt de moordenaar eerst langs de IJssel (300 m) en vervolgens langs twee nog idealere wegwerpplaatsen: de vijvers aan weerszijden van de Singel. Die fietsenkelder is dus een extreem onwaarschijnlijke plaats om een moordmes te deponeren. De politie laat zich echter niet afschrikken door de extre-

me onwaarschijnlijkheid dat het Blokker-mes het moordmes is. De politie slaat voor alle zekerheid de geur van het mes op, als potentieel bewijsmateriaal.

Louwes komt snel in beeld, ofschoon niet als verdachte. Wanneer de politie op maandagochtend 27 september aan de slag gaat, ontdekt een rechercheur dat Louwes als laatste mevrouw Wittenberg heeft gebeld, om 20.36 uur kort voor haar dood. 's Middags om 13.30 uur bezoeken twee rechercheurs Louwes op zijn werkadres in Zwolle. Deze Van I. en Te V. lichten hem in over de moord op mevrouw Wittenberg.

Door de moord ziet Louwes twee zware klussen opdoemen. In het testament van mevrouw Wittenberg staat hij niet alleen als executeur-testamentair van haar nalatenschap genoemd maar ook als voorzitter van de Dokter Wittenberg-stichting. Louwes kende het testament – hij had het meehelpen opstellen – maar vanwege het feit dat de 60-jarige mevrouw Wittenberg kerngezond was, had hij die twee taken nooit serieus genomen. In het testament was zelfs iemand anders als reserve-executeur opgenomen. De stichting had een eigen vermogen van Dfl. 3.300.000 en het was Louwes' nieuwe taak om samen met de medebestuurders dat vermogen te beheren ten gunste van 'de opvang en verzorging van uitbehandelde chronische psychiatrische patiënten'. Om naast zijn 60-urige werkweek – hij begon elke dag om half acht – ruimte voor de nieuwe taken te vinden, brengt Louwes het executeurschap onder bij zijn baas, de VvAA. Zo kan hij met werk schuiven. Voor de werkzaamheden die Louwes als executeur verricht, stuurt zijn baas de VvAA een rekening naar de stichting. Louwes verdient daar zelf niets aan.⁴

Voor Louwes, die zich op 27 september 1999 met het regelen van de begrafenis en de afhandeling van het testament belast ziet, heeft de stichting voorlopig geen prioriteit. Die stichting zal pas in januari 2000 effectief worden. Eerst moet de nalatenschap worden geregeld. Dat is wat Louwes aan de politie vertelt, en dat is wat zijn medebestuurders John Balk (penningmeester van de stichting) en Sabine Daenen (secretaris van de stichting) aan de politie vertellen.⁵

Tijdens zijn eerste gesprek met de twee rechercheurs (27 september) vertelt Louwes dat het testament waarin deze twee taken hem

worden toegewezen, pas tien dagen vóór de moord was getekend. In een eerder testament van 7 februari 1997 had mevrouw Wittenberg haar vermogen voor het grootste deel nagelaten aan de dochter van een bevriend echtpaar, de Ter Apels. Dat was ‘een opwelling’ geweest, zes weken na het overlijden van haar echtgenoot, zo had mevrouw Wittenberg haar buurvrouw Langkamp opgebiecht. Vanwege het kinderloze huwelijk van het echtpaar Wittenberg was de dochter van de Ter Apels ‘de oogappel van Willem’ geweest. Gedurende het laatste jaar waren er echter allerlei strubbelingen met die familie geweest. Daardoor ‘baalde ze van die mensen’.⁶

Alles wijst erop dat mevrouw Wittenberg om deze privéredenen spijt had van haar eerste testament uit 1997. Daar kwam nog bij dat in dat eerste testament aan een langgekoesterde wens van haar echtgenoot en haarzelf voorbij was gegaan: een stichting voor uitbehandelde psychiatrische patiënten. Louwes had mevrouw Wittenberg in april/mei 1999 erop gewezen dat je een testament kon veranderen, en zo was na overleg met de notaris het testament van 1997 gewijzigd. Het vermogen zou nu voor het grootste deel naar de op te richten stichting gaan. Vanwege de recente strubbelingen schrapte mevrouw Wittenberg Ter Apel als executeur-testamentair. Ze had Louwes gevraagd om die taak over te nemen. Over deze verandering had ze Ter Apel niet ingelicht, en Louwes was uitdrukkelijk opgedragen daarover niets aan Ter Apel door te geven. Zo’n constructie vraagt om problemen, wanneer iemand voortijdig komt te overlijden.⁷

Een dag na het bezoek aan Louwes, op 28 september, hoort de politie van Michael de Jong dat die stichting voor uitbehandelde psychiatrische patiënten mevrouw Wittenberg al veel langer had beziggehouden. Zelf had hij in januari 1999 documentatie over stichtingen voor mevrouw Wittenberg verzameld. Hij herinnert zich ook ‘dat mevrouw Wittenberg al eerder bij de huisbankier Staal-bankiers te Rotterdam was geweest om zaken aangaande de stichting financieel te regelen’.⁸ Het testament van 13 september 1999 is dus geen opwelling. Mevrouw Wittenberg was daar al geruime tijd mee bezig, geruime tijd voordat Louwes met zijn suggestie van een nieuw testament kwam.

Diezelfde dinsdag 28 september 1999 vinden twee andere rechters, B. en N., in een lade op de kamer van Willem Wittenberg de

beide testamenten, dat van 7 februari 1997 en dat van 13 september 1999. Deze rechercheurs hadden de dag tevoren met Ter Apel gesproken en verkeerden, zoals Ter Apel zelf, in de overtuiging dat Ter Apel de executeur-testamentair was. Wanneer ze de beide testamenten doorlezen, zijn ze geschokt door de wijzigingen die Louwes daags tevoren aan twee andere rechercheurs, zonder enige opwinding hunnerzijds, had uitgelegd. B. en N. 'waren zeer verbaasd omtrent het gegeven dat Ter Apel geen executeur-testamentair meer was, doch dat ene meneer LOUWES met deze taak bleek te zijn belast'. En ze plaatsen een kop bij hun aantekening in het Tactisch Journaal die lucht geeft aan hun verwondering: 'wie is executeur ???!!!' Ze hebben de testamenten 'direct besproken met de teamleiding'.⁹ En zo wordt Louwes op de vierde dag van het politieonderzoek voor een aantal rechercheurs verdacht.

Daarmee verschijnt ook een nieuw motief voor de moord: financieel gewin. Het pathologisch karakter van de moord verdwijnt uit zicht. Dat zal zo blijven. Bijvoorbeeld, de Zwolse officier van justitie Duijts ziet in de stichting 'een perfecte gelegenheid om op termijn geld weg te sluizen', en de Bossche AG (advocaat-generaal) Brughuis houdt het hof Den Bosch voor dat er mensen zijn vermoord 'om geringere bedragen dan zo'n slordige vier miljoen gulden'.¹⁰

Het zit Louwes niet mee. In het huis van mevrouw Wittenberg worden vingerafdrukken gevonden. Eén daarvan, een vingerafdruk op de deur, blijkt van Louwes te zijn. Omdat hij daar in de ochtend nog was geweest, zegt die vingerafdruk op zichzelf niets. Maar de Centrale Recherche Informatiedienst komt op 15 oktober 1999 met een melding die wel iets zegt: de gevonden vingerafdruk is in het nationale politiearchief (HAVANK) als vingerafdruk van Louwes opgeslagen. Was Louwes al eerder met justitie in aanraking geweest?¹¹

Op 22 oktober komt meer informatie binnen: Louwes was betrokken bij twee zaken – niet één, maar twee! –, een zaak van 9 mei 1979 met bedrog en valsheid in geschrifte en een zaak uit 1995 met schending van geheimhouding. Kat in 't bakkie?

Dat hoeft niet. Iemands registratie impliceert niet dat hij voor een misdrijf is veroordeeld. Je hoeft niet eens verdachte te zijn geweest,

je kunt ook simpelweg in zo'n zaak een getuige zijn geweest. De politie zet zich in om te achterhalen hoe Louwes in 1979 en 1995 bij de zaken betrokken is geweest.

Over de zaak uit 1979 ontdekt de politie dat het proces-verbaal, 'terzake oplichting', na tien jaar was vernietigd. In 1984 was de zaak ge-seponeerd en de officier van justitie was niet ontvankelijk verklaard. De politie concludeert dat het proces-verbaal van 1979 'derhalve niet meer beschikbaar is, tenzij bij Louwes zelf'.¹² De politie laat na de conclusie te trekken dat Louwes dus niet met oplichting in verband mag worden gebracht.

Louwes zelf schreef mij over de oplichtingszaak dat hij later van andere werknemers had vernomen 'dat door de chef of sous-chef iets ontvreemd was'. Met anderen is hij daarover door de politie gehoord. 'Ik ben daar niet van beschuldigd en weet ook niets van een sepot of iets dergelijks. Heb er dus na te zijn gehoord niets meer van vernomen. Ik weet nog wel dat de sous-chef nadien is verdwenen.'¹³

Over de zaak uit 1995 spreken rechercheurs op 9 november 1999 met een collega die in die zaak verbalisant was geweest. Die weet de twee rechercheurs te vertellen dat Louwes 'in die zaak verdachte is geweest inzake schending van geheimen en verduistering'.¹⁴ Hij herinnerde zich, zo zei hij, dat Louwes direct had bekend. Hij omschreef Louwes als 'een watje, een mierenneuker, een sukkel'. Hij herinnert zich ook dat Louwes 'nog dezelfde dag naar huis was gestuurd'. Wat de verbalisant niet vertelt, is dat Louwes in deze zaak niet is veroordeeld. Louwes heeft inderdaad meteen bekend. Maar na zijn verhoor is de zaak gesloten, omdat iemand niet strafbaar is indien hij 'te goeder trouw heeft kunnen aannemen dat het algemeen belang de bekendmaking vereiste'.¹⁵ Wat is hier aan de hand?

We weten uit een brief van mevrouw A.A. Demoitie dat het hier inderdaad gaat om bekendmaking van malversaties. Zij schrijft dat het kantoor waar Louwes destijds werkte, een groot vermogen van een ouderloos, minderjarig meisje beheerde. Zelf was mevrouw De-